

Életem*

1938. október 3-án, Hódmezővásárhelyen születtem.

Apám Balog József orvos. Apai nagyapám – délvidéki kertészek és a Szudéta-vidékről a Dél-Alföldre vándorolt iparosok leszármazottja – nyomdász volt, tíz évig a békéscsabai Tevan nyomda mettrje. Apai nagyanyám makói kálvinista parasztsaládból származott. Anyám Brassóban és Gyulafehérváron nevelkedett, ősei kászoni, gyergyói, szentegyházás-oláhfalusi székelyek. Apja tanár volt, anyja kántor leánya, a trianoni szerződés üzte el őket Erdélyből. Soha nem heverték ki a szülőföld elvesztését, és rám testálták honvágyukat.

Életem meghatározó első hat évét falun töltöttem, előbb Pitvaroson, majd a máramarosi Felsővisón. Máig ható élményeim a háború és a menekülés szürreális képei. 1945-ben költöztünk Makóra apám szüleihez, azóta itt élek. Elemibe apácák patyolattiszta iskolájába jártam, később olajos padlójú államosítottba; tanultam hittant, dialektikus materializmust. Szedtem gyapotot ónos esőben, láttam, hogyan agitálják be a parasztot a közösbe, miután elvették mindenét, és hogyan hajtják ki a múzsákat az alma materből. Nem volt sem rajz, sem ének, sem latin a gimnáziumban, az irodalmat is cenzúrázva kaptuk, Krúdyt és Kosztolányit pad alatt olvasva ismertem meg. Első szerelmeim Szindbád és Esti Kornél voltak, én azonban egy harmadik gavallérral randevúztam. Segéd munkás léte Dantét és latin költőket idézett. Három egyetemi éve után ötöt börtönben töltött azzal a szellemi elittel együtt, amelynek félreállítása és kiirtása a múlt végleges eltörlését szolgálta. Majdnem kicsaptak miatta, de kitarítottam mellette, együtt vagyunk ma is egy nagy családdal körülvéve. Nevét – bár ez nem szokás az alkotó nők között – szolidaritásból viselem.

Végül jelesen érettségiztem, és hogy bölcsésznek menjek-e saját szándékom, vagy or-

vosnak apám óhaja szerint, a Mindenható döntötte el. Férjhez adott, és amikor az esküvő után ötvenhét januárjában itt akartuk hagyni ezt a hideg-havas országot, nagy ködöt küldött a földre, hogy eltévedjünk, és körbejárjunk a zörgő kukoricásban, hajnalra pedig oda érkezzünk, ahonnan elindultunk: haza, Makóra. Tudta, amit én tizen-nyolc évesen még nem, hogy az anyanyelv élet, mindegy, hogy festek vagy írok – az lesz az ihletőm utolsó lehetemig.

Ezzel kezdetét vette felnőttkorom, és bár házasságom sok kaput bezárt előttem, megnyitott több másikat. Voltam összeíró és népszámláló, orvosírnok, felcser, dekorációs és címfestőinas. A címfestőműhelyben kezdtem festeni, nem tudtam ellenállni a festékeknek és a lenolaj szagának. Azután bejutottam a szegedi főiskolára, rajz-földrajz szakra. Dolgoztam, tanultam, festettem, szültem három gyereket. Akaratom ellenére, barátok ösztönzésére kezdtem tanítani, de gyökeret vertem az iskolában. Tanítás közben találtam rá a hatvanas években reneszánszát élő magyar népi kultúrára és az ősi textilfestő eljárásra, ebből születtek meg batiksorozataim. A katedrójától világnézete miatt megfosztott Bálint Sándor és a Nemzeti Galériából az erdélyi művészek pártfogolása miatt kitiltott Solymár István bábáskodott indulásomnál, és én igyekeztem jól sáfárkodni a tőlük kapott útravalóval. Darmstadt-tól Szófiáig vagy hatvan kiállításom volt az elmúlt fél évszázadban.

A rendszer, amelyben életem nagy részét leéltem, gondoskodott róla, hogy a képzőművészet perifériáján maradjak. De a kirekesztettségnek volt előnye is, nem kellett megalkudnom soha, a kilencvenes évek változásai közepette pedig sikerült létrehozni és másfél évtizedig nem kis ellenszélben megtartani a Makói Művésztelepet (1991–2006) a Kárpát-medence anyaországon kívüli magyar festőinek.

A látott, átélt és elképzelt dolgok képekbe zárásának, a múltó idő megállításának kényszere eszmélésem óta jelen van az életemben. Rajzolni akkor kezdtem, amikor meg tudtam fogni a ceruzát, írni sokkal később, ötvenöt évesen. Első novelláskötetem, a *Medárd lépcsőjén*, a millennium évében jelent meg, azután két-három évente a többi. Az írás – mint egykor a szerelem, majd a festés – lecsapott rám, és elemi erővel ragadott magával. Jókor történt – Isten megint nyitott egy ablakot –, mert az öregség küszöbén kiesett az ecset a kezemből, beteg szívemmel egyre nehezebben bírtam a nehéz vásznakkal. Tíz éve festettem az utolsót; a *Külvárosi éj* holdat gyújtó öregasszonya – mint kezdetben Kőműves Kelemenné – én magam vagyok.

* A *Jámborné Balog Tünde vásznai* című albumból (Írók Alapítványa – Széphalom Könyvműhely, 2016)

Jámborné Balog Tünde

Földrajz-rajz szakon végzett a szegedi Tanárképző Főiskolán. Általános és művészeti iskolában tanított rajzot (1965–2012). Batiktechnikával festett vásznait hatvan önálló kiállításon mutatta be Magyarországon és külföldön. Alapítója és vezetője volt a határon túli magyarok Makói Művésztelepének (1991–2006), tíz évig szerkesztette a *Marosvidék* című folyóiratot.

Ötvenévesen kezdett írni. Novellái irodalmi folyóiratokban, antológiákban jelennek meg. Makón él.

Könyvei

Medárd lépcsőin (Elbeszélések. Széphalom Könyvműhely, 2000)

Az én kalendáriumom (Tárcanovellák a szerző illusztrációival. Széphalom Könyvműhely, 2002)

Árapály a Vizes utcán (Novellafüzér. Széphalom Könyvműhely, 2005)

Utazások a labirintusban (Elbeszélések. Liget Műhely, 2009)

Odetta vendégei – Szakácskönyvféle régi és újabb történetekkel (Elbeszélések. Széphalom Könyvműhely, 2010)

Templomkerti látomások (Elbeszélések a szerző illusztrációival, Széphalom Könyvműhely, 2014)

Jámborné Balog Tünde vásznai – negyven év batikképei (Művészeti album, Széphalom Könyvműhely, 2016)

Különös tartomány – Családragényféle régi és újabb elbeszélésekből (Széphalom Könyvműhely, 2019)

Díjak

(Képzőművészeti és művészszerző munkásságért)

1975 – Makó Város Rudnay-émlékérme

1993 – Csongrád Megyei Közgyűlés Alkotói Díja

2000 – Makó Város Díszpolgára

2013 – Magyar Érdemrend lovagkereszt polgári tagozat (prózai, képzőművészeti és művészszerzői munkásságért)

Irodalmi elismerések

1996 – Móra kiadó meseregény-pályázata, 3. díj

1996 – Nagy Lajos-díj

1997 – Nagy Lajos-díj

1998 – Napút novellapályázata, 3. díj

1998 – Magyar Művészeti Akadémia Millenniumi Aranyoklevele

2003 – Honvédelmi Minisztérium Nívódíja

2005 – Liget Műhely és Varga Zoltán Zsolt ajándéka

2006 – V. Csupaki Irodalmi Fesztivál díja

2009 – Írószövetség díja a HM pályázatán

2012 – Arany János-díj

2017 – József Attila-díj